

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย ตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้คุณค่าและความสัมพันธ์ของสองฝั่งโขง กรณีศึกษา บ้านนาทราย ต.พะลาน อ.นาตาล จ.อุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาบทเรียนการจัดการตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา 2) เพื่อศึกษาภัยคุกคามต่อการเกิดตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นบ้านนาทราย 3) เพื่อศึกษาศักยภาพ ปัจจัยและเงื่อนไขในการจัดการเรียนรู้ตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นของชุมชนบ้านนาทราย 4) เพื่อศึกษาคุณค่าและความหมายของตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นบ้านนาทรายที่มีต่อความสัมพันธ์ของผู้คนสองฝั่งโขง 5) เพื่อศึกษาวิธีการสร้างการเรียนรู้คุณค่าและความสำคัญของตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อความสัมพันธ์ของสองฝั่งโขง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนาทราย ตำบลพะลาน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งมีส่วนร่วมโดยการร่วมคิด เสนอความคิดเห็น ร่วมเก็บข้อมูล ตลอดจนร่วมกันปฏิบัติการในการสร้างการเรียนรู้ คุณค่า และความสำคัญของตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อความสัมพันธ์ของสองฝั่งโขง ดังกล่าว ทั้งนี้ร่วมทำงานวิจัยตั้งแต่ระยะแรกจนระยะสุดท้าย เริ่มตั้งแต่ การวางแผนการทำงาน แบ่งบทบาทหน้าที่ การศึกษาข้อมูล ตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้คุณค่าและความสัมพันธ์ของชุมชนสองฝั่งโขงได้ผลการศึกษาวิจัยดังนี้

บทเรียนการจัดการตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นบ้านนาทรายที่ผ่านมา มีปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการตลาดประสบผลสำเร็จ คือ คนในชุมชนเห็นความสำคัญของตลาดและร่วมมือกันที่จะจัดการตลาดอย่างเข้มข้น คณะกรรมการในชุมชนมีความเสียสละที่เข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการตลาดมีความเสียสละในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ความสัมพันธ์ของชุมชนสองฝั่งโขงมีความสัมพันธ์มาอย่างยาวนาน และแนบแน่น ส่งผลให้มีการไปมาหากันระหว่างคนทั้งสองฝั่งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้เกิดการค้าแลกเปลี่ยนอาหารและสิ่งของระหว่างกันมาตั้งแต่อดีต การจัดการตลาดนัดของชุมชนมีโครงสร้างคณะกรรมการจัดอย่างเป็นระบบ และการทำงานวิจัยการจัดการตลาดนัดเพื่อสุขภาวะ โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลให้มีข้อมูลความรู้ในการจัดการตลาดอย่างเป็นระบบ

ภัยคุกคามต่อการจัดการตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นบ้านนาทราย มีทั้งภัยคุกคามที่เกิดขึ้นแล้วและ ภัยคุกคามที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นในอนาคต ดังนี้ ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นแล้วคือ ภัยคุกคามจากสถานการณ์การเมืองภายในประเทศ ส่งผลต่อการติดต่อค้าขายหยุดชะงักในช่วงระยะหนึ่ง ประชาชนมีรายได้ลดลง ภัยคุกคามจากภัยธรรมชาติน้ำโขงช่วงน้ำหลาก มีปริมาณมาก ส่งผลให้คนสองฝั่งไปมาหากันลำบาก ส่วนภัยคุกคามที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นคือ ภัยคุกคามจากนโยบายรัฐบาล นโยบายท้องถิ่น และภาคเอกชน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการค้าขายข้ามแดนในตลาดนัดบ้านนาทราย

ศักยภาพ ปัจจัยและเงื่อนไขในการจัดการเรียนรู้ตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นของชุมชนบ้านนาทราย แบ่งเป็น 3 ศักยภาพหลักๆ คือ 1) ศักยภาพด้านพื้นที่/ทรัพยากร 2) ศักยภาพด้านคน ชุมชน 3) ศักยภาพด้านความรู้ภูมิปัญญา /ความเชื่อ ประเพณี

คุณค่าและความหมายของตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นบ้านนาทรายที่มีต่อความสัมพันธ์ของผู้คนสองฝั่งโขง คือ เมื่อมีตลาดนัดชายแดนเกิดขึ้นก็ทำให้ความสัมพันธ์มีความแน่นแฟ้น ทั้งความสัมพันธ์ของคนสองฝั่งโขง ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าแม่ค้า และลูกค้า ความเป็นพี่น้อง ครอบครัว ความเชื่อใจ เกิดขึ้นผ่านการซื้อขาย ผ่านความผูกพัน วิถีวัฒนธรรมการดำรงอยู่ของชุมชน ที่มีการไปมาหาสู่กันอย่างเป็นธรรมชาติ การเดินทางการค้าข่มแดนอยู่บนฐานการจัดการดูแลของชุมชน ส่งผลให้คน ญาติพี่น้องจากฝั่งลาวยินดีที่จะเข้ามาจับจ่ายซื้อของในตลาดนัดบ้านนาทรายอย่างมาก

วิธีการสร้างการเรียนรู้คุณค่าและความสำคัญของตลาดนัดชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อความสัมพันธ์ของผู้คนสองฝั่งโขง มีวิธีการที่เหมาะสมคือ มีการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ คือ แผ่นพับ ไลน์เผยแพร่แนะนำเสนอคุณค่าของความเป็นตลาดนัดเพื่อสุขภาพชุมชนบ้านนาทราย จัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ให้กับพ่อค้าแม่ค้าทั้งในและนอกชุมชน ทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาว รวมทั้งคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงทั้งสองฝั่งที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาดนัด ทุกๆ วันที่มีตลาดนัด คือ มีการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน เพื่อนำเสนอคุณค่า ความสำคัญของตลาดนัดบ้านนาทรายต่อผู้คนสองฝั่งโขงทุกวันเสาร์ (วันตลาดนัด) และ ประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ของตลาดนัดบ้านนาทรายในงานประจำปีของชุมชนทั้งสองฝั่ง เพื่อให้ผู้ที่มาร่วมงานทั้งสองฝั่งได้รู้และตระหนักถึงความสำคัญของตลาดนัดบ้านนาทราย อันเป็นพื้นที่สานสัมพันธ์และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนทั้งสองฝั่งเป็นอย่างดี สร้างการเรียนรู้กับพ่อค้าแม่ค้าอย่างเป็นธรรมชาติ (เป็นการประชาสัมพันธ์โดยการพูดปากต่อปาก) และจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนทั่วไปที่สนใจ รวมถึงหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ คือ ตำรวจภูธร ตำรวจตะเวนชายแดน ทหาร องค์การบริหารส่วนตำบลพะลาน และโรงเรียนบ้านนาทราย ใช้ชื่อกิจกรรมคือ การสร้างพลังสร้างการเรียนรู้ โดยการจัดในรูปแบบของการมาศึกษาเรียนรู้ เป็นเวลา 1 วัน นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ข้อมูลสื่อ แผ่นพับ ไลน์ รูปภาพ ในเว็บไซต์ของตำบลพะลาน และเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เช่น เฟสบุ๊คของโรงเรียนบ้านนาทราย